

НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ
ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На основу одлуке Наставно-научног већа од 05.02.2020. године, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Драгана Алексића, дипломираног економисте-мастера, под насловом *ТРЖИШТЕ РАДА НИСКИХ ЗАРАДА – ЕФЕКТИ ПРОМЕНЕ МИНИМАЛНЕ ЗАРАДЕ И НЕЈЕДНАКОСТ ЗАРАДА У СРБИЈИ*. Пошто смо проучили поднету докторску дисертацију подносимо Већу следећи

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Драган Алексић рођен је 4. фебруара 1989. године у Панчеву. Основну и средњу школу завршио је у општини Алибунар као носилац Вукове дипломе. Основне студије на Економском факултету у Београду уписао је јула 2008. године на којем је положио последњи испит јуна 2012. године. Исте године дипломирао је на смеру Економска анализа и политика са просечном оценом 9,17. У децембру 2012. године уписао је мастер студије на Економском факултету на којима је положио све испите са просечном оценом 10. Мастер тезу под *називом Положај рањивих група на тржишту рада Србије: Утицај економске кризе и одговор активне политике тржишта рада* одбранио је у јулу 2014. године. Докторске академске студије на Економском факултету у Београду, смер Економија, уписао је у јесен 2014. године и положио све испите на са просечном оценом 9,89. Добитник је бројних награда и стипендија, као на пример награде за најбољег студента Економског факултета у Београду генерације уписане 2008. године на смеру Економска анализа и политика; стипендије Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије; награде за рад на конкурс који су заједнички организовали Економски факултет у Београду и компанија Лукоил Србија.

Кандидат Алексић свој радну каријеру започиње 2013. године ангажманом у Научном друштву економиста Србије (НДЕС). Од септембра 2013. године ангажован је као демонстратор на предмету Основи економије на Економском факултету у Београду. Априла 2014. године, на истом факултету, примљен је у својству сарадника у настави на предметима Економија рада и Основи економије. У звање асистента изабран је у мају 2015. године. Аутор је великог броја

радова различитих категорија који су објављени у рецензираним часописима, као поглавља у домаћим и међународним монографијама, зборницима радова и сл. Учесник је бројних домаћих и међународних конференција. Драган Алексић је учествовао и на бројним међународним и домаћим научно-истраживачким пројектима. Био је ангажован као консултант Светске банке, истраживач је при Фондацији за развој економске науке (ФРЕН) и активни је члан Eurasia Business and Economics Society (ЕБЕС). Списак научних и стручних радова кандидата дат је у наставку:

- Aleksić, D. (2014), „Ranjive grupe na tržištu rada u Srbiji: Uticaj ekonomske krize i odgovor aktivne politike tržišta rada”, Master rad odbranjen na Ekonomskom fakultetu, Univerzitet u Beogradu.
- Aleksić, D. (2015), „Položaj mladih na tržištu rada Srbije – Uticaj ekonomske krize i odgovor aktivne politike tržišta rada”, u Živković, B, Cerović, B, ed. *Ekonomska politika u 2015. godini*, u organizaciji Naučnog društva ekonomista Srbije, Ekonomskog fakulteta i Privredne komore Srbije.
- Aleksić, D. (2015), „Minimalna zarada na tržištu rada – Analiza njenog uticaja na agregatnu zaposlenost u Srbiji” *Ekonomске идеје и пракса*, Broj 19, pp 87-103, 2217-6217.
- Arandarenko, M, Kovačević, M, Aleksić, D. (2016), „Zaposlenost u Srbiji između tražnje za radom i ponude rada” u Šoškić, D, Arsić, M, ed. *Ekonomska politika Srbije u 2016*, Naučno društvo ekonomista Srbije sa Akademijom ekonomskih nauka i Ekonomski fakultet u Beogradu, p.p. 151-175, 978-86-403-1482-4.
- Arandarenko, M. & Aleksić, D. (2016). „Not all jobs are created equal: How not to misread the labour force statistics in Serbia“. *Ekonomika preduzeća*, 65 (3-4), 211-224.
- Marjanović, D. Nojković, A. Ognjanov, G. Lebedinski L and Aleksić, D. (2016), „Evaluation of the Youth Service Package and the Relevant Programmes and Measures Funded from the Republic of Serbia Budget and Targeted at Youth“, Social Inclusion and Poverty Reduction Unit Government of the Republic of Serbia.
- Aleksić, D. and Vuksanović, N. (2017), „Ima li diskriminacije na tržištu rada? Slučaj Srbije u jeku ekonomske krize“, *Ekonomске идеје и пракса*, Broj 24, pp 67-87, 2217-6217.
- Aleksić, D. and Vuksanović, N. (2017) “Skill Mismatch Analysis on the Labour Market in Serbia”, *Conference Proceedings from 23rd EBES Conference-Madrid*, pp. 1466-1482.
- Vuksanović, N. i Aleksić, D. (2017), „Komparativna analiza uticaja zarade nastavnika na obrazovna postignuća učenika“, *Zbornik rezimea sa 21. naučne konferencije Pedagoška istraživanja i školska praksa*, Institut za pedagoška istraživanja u Beogradu, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, Zavod za unapređenje obrazovanja i vaspitanja u Beogradu i Zavod

za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja u Beogradu, pp. 115 - 116, 978-86-7447-134-0.

- Vuksanović, N. and Aleksić, D. (2017) “Investment in education as a way of overcoming the problem of information asymmetry in the labour market“, *Economic Themes Vol. 55 (3)*, Faculty of Economics, University of Niš.
- Kovačević, M., Pantelić, V. & Aleksić, D. (2017). “Trends and Challenges in Serbian Labour Market: Change in the Nature of Jobs and Labour Underutilisation”, *Ekonomika preduzeća*, 65 (5-6), 341-355. ISSN 0353-443X.
- Zarić, S. Vuksanović, N. i Aleksić, D. (2018). “Institucionalni dizajn i ekonomski rast: ispitivanje veze između veličine birokratije i ekonomskih performansi zemalja u razvoju”, u Prašćević, A. ed. *Ekonomika politika Srbije u 2018. godini*, Naučno društvo ekonomista Srbije sa Akademijom ekonomskih nauka i Ekonomski fakultet u Beogradu.
- Vuksanović, N. Joksimović, Lj. & Aleksić D. (2018). “School to Work Transition in Serbia: Returns to Investment in Education of Youth”, *Industrija*, Vol.46, No.1, pp. 115-136.
- Aleksić, D. (2018). “Nismo svi jednaki: Doprinos ekonomske krize produbljanju razlika unutar kontingenta radne snage” u Živković, A. Molnar, D. Janković, I. ed. *Ekonomika politika i razvoj*, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Jandrić, M. Aleksić, D. (2018), “Institucije i politike tržišta rada”, u Kostić, A. ed. *Ekonomija: Zaposlenost i rad u Srbiji u XXI veku*, zbornik radova sa simpozijuma u organizaciji Srpske akademije nauka i umetnosti, Ekonomskog fakulteta u Beogradu i Komisije za demografiju i populaciona pitanja Vlade Republike Srbije, pp 191-226, ISBN 978-86-7025-786-3, ISSN 0354-4850.
- Aleksić, D. i Vuksanović, N. (2019), “Nije lako biti mlad – Ispitivanje faktora koji utiču na zapošljivost mladih u Srbiji”, u Jakšić, M. i Prašćević, A. ed. *Ekonomika analiza interakcija tržišta, institucija i znanja – dometi i pouke u javnim politikama*, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu. p.p. 123-141, 978-86-403-1585-2.
- Arandarenko, M & Aleksić, D. (2019), “Emigrant Workforce and Remittance Inflows: Some Evidence from the Western Balkans”, *Conference Proceedings from 2019 ASN World Convention*, Columbia University 2-4 May 2019.
- Aleksić D. & Vuksanović, N. (2019), “Measuring the Performance and Spending Efficiency in Education: Comparative Analysis for the European Union” in Krstić B. ed. *Building National Economy Competitiveness*, p.p. 87-104, Faculty of Economics, University of Niš, ISBN: 978-86-6139-180-4.
- Aleksić, D. & Vuksanović, N. (2019), “No Country for Young People: How Difficult is it for Unemployed Youth to Find a Job in Serbia?”, 29th EBES Conference – Lisbon.
- Arandarenko, M. & Aleksić, D. (2019), “A low wage, high tax trap in the Western Balkans” 5th Conference of the LSEE Research Network on Social Cohesion in South East Europe, *Economic*

and social inclusion in an age of political uncertainty in South East Europe, Faculty of Economics, University of Belgrade.

- Arandarenko M. & Aleksić, A. (2019), “Tranzicija, kretanja na tržištu rada i socijalna pravda”, u Prašćević, A, Jakšić, M. ed. Tranzicija, institucije i društveni razvoj – doprinosi profesora Božidara Cerovića, Ekonomski fakultet u Beogradu. ISBN: 978-86-403-1606-4.
- Arandarnko, A. & Aleksić, D. (2019), “Nacionalna strategija zapošljavanja 2011-2020: zamisli i ostvarenja” u Jakšić, M. ed. Perspektive održivog makroekonomskog razvoja Republike Srbije, Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta. ISBN: 978-86-403-1607-1.

2. Предмет и циљ дисертације

Са континуираним побољшањем ситуације на тржишту рада Србије, фокус интересовања истраживача и креатора политике померио се са квантитета запослености на квалитет запослености. Квалитет запослености треба разумети као мултидимензионалну променљиву која се састоји из врсте послова који се обављају, типа уговора, услова рада, могућности напредовања и сл. Иако не једина, можда најважнија (или најзапаженија) детерминанта квалитета запослености јесте лична зарада. Управо из поменутог разлога, предмет ове дисертације била је анализа зарада на тржишту рада у Србији у посткризном периоду, са посебним нагласком на ниским зарадама.

Предмет дисертације

Предмет дисертације је свеобухватна емпиријска анализа сегмента ниских зарада и њихових прималаца на тржишту рада у Србији. То је заједничка нит која се провлачи кроз три главна дела дисертације, који осветљавају три важна аспекта ниских зарада и расподеле зарада. Први аспект односи се на разумевање институционалног механизма којим се успоставља национална минимална зарада и сагледавање ефеката њених промена на укупну запосленост. Други аспект односи се на истраживање узрока примања ниских зарада у повезаним временским периодима. Од карактера перзистентности ниских зарада зависи и тип политика тржишта рада које је неопходно спроводити како би се помогло радницима са ниском продуктивношћу, најмањим примањима и повећаним ризиком од незапослености да побољшају свој положај на тржишту рада. Трећи аспект односи се на неједнакост зарада у целини, како би се боље разумео квалитет запослености у Србији. У дисертацији су коришћени многобројни показатељи неједнакости зарада како би се што потпуније сагледале њене различите димензије. Додатно, разматрана је и

мобилност, односно проходност, на лествици зарада, као и то да ли она делује у смеру повећања или смањења неједнакости.

Циљ дисертације

Основни циљ дисертације, наглашен и насловом рада, јесте боље разумевање функционисања сегмента тржишта рада на којем се налазе најниже плаћени радници. Конкретније, дисертација има три целине и свака од њих имала је за циљ да допринесе потпунијем разумевању релевантних околности у којима се налазе радници унутар овог сегмента тржишта рада. Први циљ односио се на испитивање везе између минималне зараде и нивоа запослености, односно на мерење утицаја коју промена минималне зараде има на вероватноћу запослености у будућности. Други циљ био је утврђивање разлога због којих неке особе у дужем временском периоду примају ниске зараде. У оквиру овог циља испитивано је у којој мери су личне карактеристике радника узрок примања ниских зарада, а у којој мери је примање ниских зарада у текућем периоду последица искључиво примања ниских зарада у претходном периоду. Последњи циљ био је сагледавање проблема неједнакости и мобилности зарада са посебним нагласком на оне са најнижим примањима. Важан елемент овог циља састојао се у мерењу проходности унутар дистрибуције зарада на тржишту рада и идентификацији радника који имају проблем са напредовањем уз лествицу зарада. Повезано са тим, испитивано је и да ли је карактер мобилности зарада такав да повећава или смањује неједнакост.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Да би се испунили дефинисани циљеви истраживања, у дисертацији се пошло од следеће три основне хипотезе:

- **X1:** Смањење реалне минималне зараде повећава вероватноћу лицима која су се у претходној години налазила изван запослености да се запосле за примања око минималне зараде.
- **X2:** Зависност од претходног положаја представља доминантан узрок примања ниских зарада у повезаним временским периодима у Србији.
- **X3:** Мобилност зарада утиче на смањење неједнакости унутар дистрибуције зарада.

4. Кратак опис садржаја дисертације

1. Увод

У уводном делу дефинисан је предмет и циљ истраживања. Посебна пажња посвећена је излагању различитих теоријских концепата и модела који на различите начине оцењују утицај промене минималне зараде на запосленост. Поред теоријског аспекта, у уводном делу разматрани су и савремени трендови у домену ниских зарада и неједнакости са којима се суочавају економије у глобализованом свету. У уводном делу такође је истакнут значај дисертације за истраживање ових феномена у случају тржишта рада у Србији.

2. Утицај минималне зараде на запосленост

- 2.1. Увод
- 2.2. Преглед литературе
- 2.3. Историја минималне зараде у Србији
- 2.4. Методологија и подаци
- 2.5. Резултати
- 2.6. Закључак

Друго поглавље дисертације приказује везу између минималне зараде, односно њене промене, и нивоа запослености. Најпре су разматрани резултати дескриптивне статистике Анкете о радној снази који су показали колико људи прима минималну зараду у Србији, као и којим групама они припадају. Након тога, сви радници који су дали одговор о заради подељени су у две групе – они који примају зараду око минималне и они који примају зараду која је значајно већа од минималне. Лонгитудинални подаци потом су искоришћени да се за ове две групе радника направе транзиционе матрице које су показале да ли је група која прима зараду око минималне осетљивија на промену минималне зараде од групе која прима зараду која је значајно већа од минималне. Детаљнија анализа заснована на економетријском моделу спроведена је како би се измерио нето утицај промене минималне зараде на запосленост. Оперативно, применом биноминалног логит модела за обе групе радника и поређењем добијених маргиналних ефеката, тестирана је прва хипотеза дисертације, на основу чега су извучени одређени закључци и дате препоруке за креаторе политика.

3. Перзистентност ниских зарада

- 3.1. Увод
- 3.2. Преглед литературе
- 3.3. Методологија и подаци
- 3.4. Резултати
- 3.5. Закључак

У трећем поглављу анализиран је сегмент тржишта рада на којем се налазе радници са најнижим зарадама. Одређен је прецизан удео радника у Србији који имају ниска примања. Ови резултати су потом упоређени са (1) резултатима који се базирају на неким другим изворима података и (2) резултатима у неким другим развијеним земљама и земљама у развоју. На основу панел података испитан је и степен „заробљености“ запослених који имају ниска примања, односно израчуната је вероватноћа да особа прима ниску зарату у два везана временска периода. У наредном кораку испитивани су узроци због којих запослени у Србији примају ниске зараде. Резултати биномиалног пробит модела показали су да ли радници примају ниске зараде због високе зависности од претходног положаја (*state dependance*) или због својих личних карактеристика (нпр. разлике у продуктивности). Добијени резултати послужили су као основни инпут за тестирање хипотезе о типу перзистентности ниских зарада у Србији. На основу ових резултата предложен је сет мера које би требало применити како би се ублажио проблем истрајних ниских зарада.

4. Неједнакост у расподели зарада

- 4.1. Увод
- 4.2. Преглед литературе
- 4.3. Методологија и подаци
- 4.4. Резултати
- 4.5. Закључак

Четврто поглавље бавило се аспектом неједнакости у расподели зарада. Основни статистички показатељи неједнакости попут Џини коефицијента, Теиловог индекса, коефицијента варијације и сл. израчунати су за сваку од посматраних година засебно, као и за цео посматрани период. Сумарни приказ израчунатих података дао је јаснију слику о тренутној ситуацији у којој се Србија налази у погледу неједнакости зарада. Претходно представља својеврсну новину, јер се када је реч о неједнакости углавном говори о неједнакости дохотка, а не зарада. У наредном кораку креиран је панел у виду двогодишњих, трогодишњих и четворогодишњих интервала за

које су израчунате две врсте индекса мобилности (Fields&Ok и Dickens). Вредности ових индекса указале су на степен покретљивости унутар дистрибуције зарада. Затим је расподела зарада подељена на квинтиле, при чему је сваки од запослених радника разврстан у једној од пет потенцијалних корпи. Тако груписани подаци искоришћени су да се за исте интервале креирају транзиционе матрице, које су показале вероватноћу напредовања/назадовања појединца на лествици зарада са протоком времена. Овако добијене вероватноће послужиле су као основа за формулисање мултиноминалног логит модела који се користио за испитивање карактеристика запослених које утичу на напредовање/назадовање унутар дистрибуције зарада. Овим је утврђено да ли одређене карактеристике попут пола, образовања, узраста и сл. играју важну улогу у ограничавању могућности напредовања. Коначно, на основу показатеља неједнакости израчунатих на основу панел података, креиран је индекс степена покретљивости унутар дистрибуције зарада, на основу којег је сагледан карактер покретљивости унутар дистрибуције зарада, односно да ли та покретљивост тежи смањењу или повећању неједнакости у дугом року.

5. Закључак

У закључним разматрањима сумирани су најбитнији налази спроведених емпиријских истраживања, као и допринос дисертације научној литератури тржишта рада Србије. Посебна пажња посвећена је ограничењима са којима се кандидат суочавао у оквиру емпиријског дела, а такође је предложен и правац за будућа истраживања. На крају, истакнути су важни закључци на основу којих су формулисане препоруке за креаторе политика.

5. Методе које су примењене у истраживању

У складу са дефинисаним предметом и циљем истраживања, постављене хипотезе тестиране су применом адекватне квантитативне и квалитативне методологије. С обзиром на доминантно емпиријски и примењени карактер рада, најважније методе које су коришћене биле су економетријске и дескриптивно-статистичке. При томе, примењена је и у потпуности спроведена општа научна методолошка апаратура, која је у овој дисертацији подразумевала стандардно формулисање хипотеза методом индукције (кроз историјске и компаративне увиде) и њихово тестирање кроз дедуктивно креирање модела (на бази расположиве литературе и кроз сопствене иновативне доприносе докторанда Алексића) и богату емпиријску анализу микро података из вишеструких извора.

Подаци

Истраживање је базирано на микро подацима Анкете о радној снази (APC) и Анкете о дохотку и условима живота (SILC - The Survey of Income and Living Conditions). APC представља међународно упоредиви, и уједно у нашој земљи најбогатији, извор података о карактеристикама запослених и особеностима посла који они обављају. Поред тога, ова анкета има карактер ротационог панела што је чини подобним инструментом за испитивање промене положаја истог појединца у различитим временским периодима. Подаци генерисани из APC коришћени су за прва два емпиријска истраживања у оквиру дисертације – испитивање утицаја минималне зараде и узрока перзистентности ниских зарада. Истраживање је обухватало период 2013-2017. и заснивало се на одговорима испитаника на питање о висини месечне зараде. Предмет разматрања у оба случаја били су само радници који раде за плату (*wage employees*). Тако добијена вредност месечне зараде је потом дељена са бројем сати рада које су испитаници навели како би се добила нето зарада по сату. У зависности од дизајна и потреба истраживања, у каснијим итерацијама примењиване су одређене рестрикције помоћу којих су подаци калибрирани према изабраном економетријском моделу.

Са друге стране, SILC је коришћен за последње емпиријско истраживање у оквиру дисертације које се тиче проблема неједнакости и мобилности зарада. Као и APC, анкету SILC спроводи Републички завод за статистику. Анкета је усклађена са EU-SILC методологијом и представља основни извор података за израчунавање индикатора о сиромаштву, социјалној искључености и условима живота. SILC садржи детаљне податке на нивоу лица и домаћинства о приходима, статусу лица на тржишту рада, као и социо-економским карактеристикама лица. У анкети је примењен двоетапни стратификовани узорак са пописним круговима као примарним и домаћинствима као секундарним јединицама избора. Коришћени су подаци за период од 2013. до 2016. године. У обзир су такође долазиле искључиво зараде испитаника који су запослени за плату. Оне су искоришћене као основни инпут који је потом прилагођаван различитим моделима који су спроведени у истраживању.

Емпиријска методологија

При анализи података добијених из поменутих истраживања, примењене су одговарајуће статистичке и микроеконометријске методе.

Како би се испунио циљ првог емпиријског истраживања, било је неопходно дизајнирати модел на основу кога је могуће проценити ефекат промене минималне зараде на (1) вероватноћу

губитка посла запослених који тренутно раде за минималну зараду или (2) вероватноћу запослења не-запослених особа. Могућност примене оваквог модела обезбеђује природа података Анкете о радној снази који имају карактеристике здруженог панела (pooled panel). Како је у анализираном временском периоду дошло до пада реалне минималне зараде, разматран је други случај. Да би се тестирао утицај промене минималне зараде неопходно је било одвојити запослене у две групе – оне који примају зараду око минималне и оне који примају зараду која је значајно већа од минималне. Затим је за сваку од ове две групе формулисан биноминални логит модел у којем је, поред групе варијабли које се односе на карактеристике радника, у независне променљиве укључена и промена реалне минималне зараде. Овим се контролисала опажена хетерогеност између радника. Да би се узела у обзир и неопажена хетерогеност између радника поредили су се резултати првог модела (који укључује оне који примају зараду око минималне) и резултати другог модела (који укључује оне који примају зараду која је значајно већа од минималне). Поређењем маргиналних ефеката овако дизајнираних модела, у којима зависна променљива узима вредност 0 уколико је појединац запослен и 1 уколико то није, добијена је оцена нето утицаја минималне зараде на запосленост. Односно, установљен је интензитет нежељених ефеката које промена минималне зараде има на оне који су најрањивији – зарађују око минималне зараде.

Задатак другог истраживања био је да испита који је истински узрок због чега нека особа прима ниску зараду – да ли су то њене личне карактеристике или због тога што је у претходном периоду примала ниску зараду. Да би се ово испитало упоредо су коришћене статистичке и економетријске методе. Било је најпре потребно израчунати статистичку условну вероватноћу да је особа која прима ниску зараду у текућем периоду такође примала ниску зараду у претходном периоду. Затим је било неопходно израчунати колико износи прилив у категорију људи који примају ниске зараде. Односно, колико износи вероватноћа да неко ко није примао ниску зараду у претходном периоду, прима ниску зараду у текућем периоду. Разлика између ове две условне вероватноће показала је за колико процентних поена је већа вероватноћа да особа прима ниску зараду у текућем периоду уколико је примала ниску зараду у претходном периоду у односу на особу која у претходном периоду није примала ниску зараду. Како и у овом случају подаци имају карактеристику здруженог панела, било је могуће формирати биноминални пробит модел где је поред групе варијабли које се односе на карактеристике радника у независне променљиве укључена и вештачка варијабла која се односи на то да ли је лице примало ниску зараду у претходном периоду. Са зависном варијаблом која узима вредност 1 уколико лице прима ниску зараду у текућем периоду и 0 у супротном случају, маргинални ефекти независне променљиве која се односи на примање ниске зараде у претходном периоду тумаче се идентично као разлика статистичких условних вероватноћа. Добијени маргинални ефекти представљају истинску перзистентност, односно, зависност од претходног положаја (замку ниских зарада), док разлика

између условних вероватноћа и маргиналних ефеката представља утицај који личне карактеристике и неопажена хетерогеност имају на то да лице прима ниску зараду.

Последње емпиријско истраживање односило се на утврђивања степена неједнакости у дистрибуцији зарада и мобилности појединаца дуж те дистрибуције. Индивидуални подаци из анкете SILC омогућили су да се израчуна велики број показатеља неједнакости у расподели зарада, како за све раднике узраста 18-64 који су запослени за плату, тако и за поједине уже структурне групе радника. Након израчунавања ових показатеља, креирана су и два типа индекса мобилности. Захваљујући томе што анкета SILC садржи компоненту панела (исти појединци појављују се у више периода), било је могуће креирати транзиционе матрице различите дужине трајања - једногодишње, двогодишње, трогодишње и четворогодишње. Посматрање једног истог појединца у више периода омогућило је боље сагледавање промене његовог положаја, што и јесте главна предност SILC-а у односу на Анкету о радној снази. Након што је расподела зарада подељена на квинтиле, основна променљива у транзиционим матрицама била је промена квинтила са протоком времена. Овако добијени резултати били су индикативни за формирање мултиноминалног логит модела са зависном променљивом. Ова променљива може узимати три вредности у зависности од тога да ли је појединац напредовао, назадовао или остао на истом месту у расподели зарада (посматрано по квинтилима). Укључивањем контролних варијабли у модел, добијен је одговор на питање које групе радника имају потешкоће са напредовањем уз лествицу зарада. Коначно, коришћен је показатељ утицаја мобилности зарада на повећање/смањење једнакости расподеле зарада (Fields, 2010). Индикатор је формиран за сваке две узастопне године, као и за дужи временски период како би се у потпуности сагледао утицај који степен проходности на лествици зарада има на повећање/смањење неједнакости.

6. Остварени резултати и научни и стручни допринос дисертације

У једној реченици, у овој дисертацији реализованој кроз три тематски и методолошки повезана истраживања кандидат је дошао до многих релевантних и потпуно нових резултата од значаја за разумевање тржишта рада ниских зарада и неједнакости зарада у Србији.

Прво истраживање у склопу дисертације бави се минималном зарадом у Србији и проценом ефеката њеног повећања на агрегатни ниво запослености. Уз претпоставку о двосмерном утицају минималне зараде, резултати оцењеног модела указују да повећање реалне минималне зараде од 1% смањује вероватноћу задржавања посла радницима који примају минималну зараду за 3,1%. Ризик од губитка посла услед повећања реалне минималне зараде разликује се по половима, при

чему је тај ризик већи код мушкараца. Најосетљивији на промену минималне зараде су радници са ниским нивоом образовања. Њихова респонзивност на промену реалне минималне зараде износи око 5%.

Други сегмент истраживања испитује учесталост и перзистентност ниских зарада у Србији. Иако се процене разликују у зависности од коришћених извора података, може се рећи да око 1/5 запослених радника има примања која су мања од 67% националне медијалне зараде, што се дефинише као ниска зарада. Додатно, чак 2/3 нископлаћених радника у Србији примало је ниске зараде и у претходној години, што је изнад просека европских земаља. С обзиром на то да је перзистентност ниских зарада изразито висока, у дисертацији кандидат детаљније испитује шта је њен главни узрок. Резултати проистекли из модела перзистентности показали су да већина нископлаћених радника прима ниске зараде у повезаним периодима пре свега због својих личних карактеристика и да се не налазе у тзв. „клопци ниских зарада“. Ипак, учешће истинске зависности од претходног положаја у објашњењу перзистентности ниских зарада у Србији није занемарљиво, посебно за младе, и налази се изнад просека за посматране европске земље.

Треће истраживање односи се на мерење неједнакости и испитивање мобилности зарада током времена у Србији. Применом комплементарних показатеља неједнакости установљено је да је у међународној перспективи неједнакост зарада мање изражена у односу на неједнакост дохотка. С друге стране, сви извори података сагласни су да се неједнакост зарада у посматраном периоду благо повећала. Друга компонента анализе неједнакости која је спроведена у овом сегменту односи се на временску покретљивост радника на летвици зарада. Налази до којих је кандидат дошао показују да је степен покретљивости зарада у Србији нешто испод просека земаља ЕУ, али и да се повећао током времена. Штавише, добијене позитивне и растуће вредности Филдсовог индекса мобилности указују на то да се ради о тзв. „доброј мобилности“, односно да је карактер мобилности у Србији такав да тежи да у дугом року смањује неједнакост зарада. Коначно, резултати симулационог модела показали су да је учинковитост минималне зараде у смањењу неједнакости зарада ограничена. Слично важи и за актуелни систем опорезивања рада кога карактерише недовољна редистрибутивност, с обзиром на то да је у стању да редукује вредност Цинија за свега 0,3-0,4 поена, што је далеко испод европског просека.

Научни допринос кандидата у овој дисертацији је вишеструк, а пре свега се односи на горе описано прилагођавање и усавршавање постојећих модела ефеката промене минималне зараде и перзистентности ниских зарада и њихову примену на индивидуалним подацима из Анкете о радној снази и Анкете о приходима и условима живота. Додатно, аутор је први пут у нашој литератури представио концепт покретљивости зарада и анализирао неједнакост и покретљивост зарада користећи читав комплекс до сада код нас некоришћених индикатора.

7. Закључак

Кандидат Драган Алексић је у својој докторској дисертацији *ТРЖИШТЕ РАДА НИСКИХ ЗАРАДА – ЕФЕКТИ ПРОМЕНЕ МИНИМАЛНЕ ЗАРАДЕ И НЕЈЕДНАКОСТ ЗАРАДА У СРБИЈИ* обрадио једну изузетно важну, актуелну и у нашој земљи недовољно истражену тему и дошао до научно и емпиријски утемељених и за јавну политику релевантних резултата. Он је детаљно описао и успешно осветлио феномен ниских зарада из више различитих углова. У анализи ефеката промене минималне зараде на запосленост радника са ниским зарадама и у анализи перзистентности ниских зарада успешно је прилагодио и унапредио одговарајуће моделе и применио напредне микроеконометријске технике. Неједнакост зарада детаљно је анализирао користећи скоро све познате индикаторе неједнакости. У домаћу стручну литературу увео је концепте покретљивости (проходности) зарада.

Кандидат је мотивацију за избор теме дисертације и начин њене обраде црпао из њене релевантности за благостање запослених и за јавну политику. Слично, он се није задовољио само саопштавањем својих резултата, већ је увек указивао и на њихове импликације по јавну политику.

Аутор је уложио велики напор да све захтевне концепте и моделе које је користио објасни детаљно и веома јасно. Такође, детаљно је, корак по корак, изложена процедура сваког емпиријског истраживања у оквиру дисертације. Уопште, јасноћа и питкост излагања, као и висок ниво опште писмености и културе кандидата додатно доприносе нашем неподељеном уверењу да је кандидат у потпуности достојан звања доктора наука.

Имајући све ово у виду, Комисија предлаже Наставно научно већу Економског факултета Универзитета у Београду да прихвати докторску дисертацију кандидата Драгана Алексића, дипломираног економисте-мастера, под насловом *ТРЖИШТЕ РАДА НИСКИХ ЗАРАДА – ЕФЕКТИ ПРОМЕНЕ МИНИМАЛНЕ ЗАРАДЕ И НЕЈЕДНАКОСТ ЗАРАДА У СРБИЈИ*, и да одобри њену јавну одбрану.

У Београду, 18.02. 2020. године

Чланови комисије

Проф. др Михаил Арандаренко

Универзитет у Београду, Економски факултет

Проф. др Горана Крстић

Универзитет у Београду, Економски факултет

Др Маја Јандрић

Универзитет у Београду, Економски факултет

Др Бранко Радуловић

Универзитет у Београду, Правни факултет
